

UN OPUSCLE DE PERE MIQUEL CARBONELL
A L'ARXIU CAPITULAR
DE BARCELONA

Marc Mayer

A l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona es conserva, amb el número 73 de la catalogació moderna, un manuscrit que porta com a títol i text principal el *Liber de formula noviciorum* de sant Bonaventura i que conté a més la *Regula honestatis* de sant Bernat de Claravall, un petit tractat *De agilitate ad agendum bonum*, i finalment el text de P. M. Carbonell que donem com a apèndix en aquesta nota.

Per la descripció del manuscrit que féu el P. Jaume Caresmar en la seva catalogació encara inèdita¹, podem saber que manca actualment un tractat: *Breviloquium de virtutibus antiquorum principum et philosophorum*, de Joannes Galensis, i sobretot la indicació que reproduïm literalment de Caresmar: *In calce huius operis notatur quod magister Bartholomeus Oller Canon. Barcin. hunc codicem, cum aliis legavit in suo testamento Bibliothecae sedis Barcin. an. 1507*. Efectivament si examinem amb cura el còdex, podem veure ben clarament que fou

1. Hem consultat la transcripció mecanografiada d'aquest inventari a disposició dels investigadors, pp. 10-106. Sobre J. Caresmar, el seu ambient i la seva infatigable recerca històrica, veg. E. CORREDERA, «La escuela histórica Avellanense», *Analecta Sacra Tarraconensia* XXXIV (1961), pp. 361-386; XXV (1962), pp. 183-258, i també «Caresmar y Barcelona», *Ibidem* XXXVII (1964), pp. 111-128; XXXVIII (1965), pp. 317-332, i per a la Catedral, «El catálogo de libros impresos de Caresmar», *Scriptum VIII-X* (1953), pp. 33-63, esp. pp. 36-37.

arrencat al menys un quadern del qual encara resten senyals puix que l'últim foli abans del tractat de P. M. Carbonell presenta marques de contacte amb un altre full produïdes per la humitat que no corresponen a la disposició i text que el segueix. Recollit breument el contingut d'aquest manuscrit a las *Tabulae* de J. Oliveras², més recentment encara ha estat descrita la part d'autor franciscà per J. Baucells³.

No es tracta, doncs, de donar una notícia inèdita d'un manuscrit, sinó d'avaluar unes dades conegudes però no aplicades a l'estudi d'aquest interessant personatge que fou en Pere Miquel Carbonell i al mateix temps ens serveix per posar-nos en contacte amb un altre posseïdor d'una biblioteca a la qual pel que veiem tingué accés l'erudit notari i arxiver reial.

La datació del còdex no te gaires problemes car és escrit en paper i les marques d'aigües —de la sèrie dita del «carro» fonamentalment⁴— ens indiquen que la seva data no pot ésser llunyana del canvi de segle entre el xiv i el xv, bé que ens sembli molt més correcta àdhuc paleogràficament una situació en la primera o fins i tot segona meitat del segle xv. Això evidentment pel que fa als textos que formen el cos del manuscrit.

2. *Codicum in Sanctae Barcinonensis Ecclesiae segregatis asservatorum tabulae*, apèndix de *El problema de la divisibilidad del continuo*, Barcelona 1949, de nou publicades a *Scrinium* VII (1952), pp. 6-16, esp. pp. 12, 13 i 16 per al manuscrit que estudiem.

3. «Documentación del Archivo Capitular de Barcelona sobre los franciscanos». *Estudios franciscanos* (en premsa). Hem d'agrair les facilitats de treball i d'informació que tant J. Baucells, arxiver de la Catedral, com el Dr. A. Fàbrega, canonge arxiver, ens donaren en tot moment per aquest treball.

4. Cf. O. VALLS I SUBIRÀ, *El papel y sus filigranas en Catalunya. Paper and Watermarks in Catalonia*, Amsterdam 1970, *Monumenta Chartae Papyraceae historiam illustrantia*, vol. XII, pp. 374-375, núms. 1329-1349, esp. 1332-1333 i làms. 189-192. El conjunt d'exemples recollit fou utilitzat entre 1342-1471 i les més semblants al nostre cas entre 1400-1413. Cf. a més C. M. BRIQUET, *Les filigranes, Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600*, Amsterdam 1968 (reimpr. de la ed. de 1907 amb material suplementari), vol. I, pp. 228-229, núms. 3526-3549, esp. 3542 datat a l'any 1414; vol. III làms. corresponents als mateixos números, formes molt semblants (3543-3544) circulen en 1421-1434. Hi ha també al mateix ms. una marca corresponent a la sèrie dita de la «flèche» semblant al número 6303 de Briquet datada el 1462, amb variants considerables. Cf. vol. III làm. i vol. I, pp. 361-362, esp. 362 on és donada com de caràcter essencialment italià; els exemples catalans que recull en diverses variants van de 1376 a 1456. No podem amb aquests elements donar una opinió segura però potser ens portarien a una datació més tardana per a la qual cosa la lletra no sembla ésser obstacle.

Una altra qüestió és l'obreta de P. M. Carbonell que els segueix. Tampoc no té problema la cronologia d'aquest apèndix, puix que en primer lloc és de la pròpia mà de Pere Miquel Carbonell amb la seva lletra excellent, tan humanística i al mateix temps personal. La biografia del canonge Bartomeu Oller que composà P. M. Carbonell i que recull el manuscrit, donà un *terminus post quem* per a la seva redacció: la data de la mort del biografiat esdevinguda el divendres 5 de novembre de l'any 1507. Aquest any, d'acord amb la nota del manuscrit que llegí el P. Jaume Caresmar, passaren els llibres de Bartomeu Oller a la biblioteca de la catedral, segons constava al seu testament. Hem de pensar, doncs, que la biografia de Pere Miquel Carbonell cal situar-la en el mateix any o en el següent del traspàs del legatari; possiblement el nostre notari i arxiver degué intervenir en la testamentaria o potser el llibre que tenim a les mans el tenia en préstec i en tornar-lo als marmessors féu un últim homenatge al que en fou el propietari. Les possibilitats són moltes i seria debades l'intent d'exposar totes les hipòtesis sobre les quals, tanmateix, cal tornar més endavant ⁵.

De Bartomeu Oller en sabem ben poc i la biografia que reproduïm en dóna les dades fonamentals: fou nat a Vilafranca del Penedès cap el 1415, si hem de creure que en morir el 1507 tenia una mica més de noranta anys; tingué una formació eclesiàstica sòlida i una cultura notable, a la qual cosa, segons ens diu P. M. Carbonell, hi contribuí la seva natural disposició. Edità i traduí llibres dels quals Carbonell només ens recorda el «Llibre el sacrament del altar» fou canonge de la Seu de Barcelona i hi tingué influència pel que es desprèn de la biografia. La seva mort esdevingué, l'any 1507, poc temps després d'haver receït una de les seves més cobejades i pietoses ambicions respecte al culte de la Verge Maria, del qual fou un exemplar devot. La causa del seu traspàs no és clara i sembla que no cal

5. No consta cap llibre amb aquest contingut a l'inventari publicat per J. RUBIÓ, «Els autors clàssics a la biblioteca de Pere Miquel Carbonell, fins l'any 1484» a *Miscel·lània Crexells*, Barcelona 1929, pp. 205-222 i tampoc n'hem trobat notícies ni en els estudis posteriors sobre el tema ni de moment en els materials tant coneguts com inèdits que estudiem. Un breu estat de la qüestió a M. MAYER, «Manuscrits de biblioteques renaixentistes il·lustrats a la Biblioteca Universitària de Barcelona». *Homenatge a Ramon Aramon i Serra, Estudis Universitaris Catalans* (en premsa).

lligar-la amb la pesta que féu fugir de Barcelona el bisbe i alguns canonges aquell any; de tota manera cal pensar que P. M. Carbonell hauria especificat si la malaltia que se'l va endur fou aquesta. L'important, però, és que la seva mort va estar precedida per una visió miraculosa de la Verge, motiu immediat de la composició d'aquesta biografia edificant per a Pere Miquel Carbonell. Sabem també que fou sebollit a la capella de la Confraria de la Concepció del claustre de la Catedral i que posseïa una casa al carrer de sant Domènec.

Com a complement de les dades que es desprenen d'aquesta biografia, podem afegir que apareix com a canonge de la catedral al *liber camissae* en un acta del 27 de maig de 1475 i als llibres d'actes capitulars des de 1476⁶. Conegué per tant com a canonge als bisbes Roderic de Borja (1473-1478), Gonçal Fernández de Heredia (1479-1490), Pere García (1490-1505) i Enric de Cardona (1505-1512)⁷, i per tant visqué plenament la penetració de l'humanisme renaixentista a la ciutat de Barcelona i segurament es relacionà amb tots els cercles i cenacles als quals la seva condició de canonge, i pel que sembla lletraferit, li donà accés, tot comptant que el capítol catedralici del seu temps tingué molts membres il·lustres com els Desplà o el mateix Jeroni Pau⁸.

No en podem dir breument res més; cal, doncs, dirigir els nostres ulls de nou al còdex per tal d'obtenir nova informació. El relligat no ens aporta res: pell marró vermellosa sobre posts amb cinc claus protectors per tapa. Hi ha, però, un element

6. La biografia continguda al *Diccionari Biogràfic Alberti*, vols. III, Barcelona 1969, s.u., p. 373 ens indica que fou canonge des del 1476 però la comprovació directa de les fonts ens porta a la data que donem com a primera notícia coneguda pel moment en la qual ens apareix amb el títol de mestre.

7. Cf. M. AYMERICH, *Nomina et acta Episcoporum Barcinonensium*, Barcelona 1760, pp. 391-399 ja que l'*Episcopologio de la Sede Barcinonense* de S. PUIG i PUIG, Barcelona 1929 només arriba a 1430 (cf. pp. VII-X on elogia la fiabilitat d'Aymerich).

8. Per a aquestes relacions en el cas de P. M. Carbonell, cf. M. DE BOFARULL, *Opúsculos inéditos del cronista catalán Pedro Miguel Carbonell*, vol. I *Colección de Documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, vol. XXVII, Barcelona 1865, pp. 1-117 i esp. pp. 108-110 per a Lluís Desplà. Més documentacions sobre Jeroni Pau a A. ERA, «Il giureconsulto catalano Gironi Pau e la sua *Practica Cancellariae Apostolicae*», *Studi in onore di Carlo Calisse*, Milà 1939, pp. 369-402, ara complementat en la seva documentació per M. MAYER, «Una biografia de Jeroni Pau en un manuscrit de la Biblioteca Universitària de Barcelona» *Faentia* I, 1 (1979), pp. 113-118.

molt notable: els dos tancadors amb presència d'un motiu floral comú a d'altres manuscrits de la catedral i que ens fa pensar en la consolidació de la biblioteca capitular com a tal que fou acompanyada d'una restauració i quan era necessari relligadura de manuscrits dispersos en els diversos àmbits catedralicis⁹. Hem de pensar que la biblioteca de mestre Bartomeu Oller fou un dels elements que vingueren a constituir aquell fons, augmentat poc abans per l'addició dels llibres del bisbe García —amb el seu escut heràldic parlant, la garça¹⁰—, que tan important arribà a ésser i del qual tan relativament migrades, però no poc reveladores, restes queden al ric, ben acondicionat i acurat arxiu actual. Cal pensar en conseqüència que aquest manuscrit que ens ocupa sofrí una restauració en el primer terç del segle XVI, de la que podrien ser mostra les tanques, bé que hi hagin altres tipus semblants i també freqüents al fons catedralici.

Passem a continuació a l'estudi del que ens pot dir l'apèndix de mà de P. M. Carbonell. De la biografia de Bartomeu Oller ja n'hem parlat. Cal, doncs, examinar la resta del contingut. Primerament l'epigrama trobat a Germània amb el tòpic *sic transit gloria mundi* que reflecteix, juntament amb el romà afegit més endavant, l'afecció de P. M. Carbonell a colleccionar els textos d'inscripcions o pseudoinscripcions de la qual és mostra molt notable el manuscrit de l'Arxiu Capitular de Girona per donar només un exemple¹¹, curiositat que d'altra banda, com ja féu notar J. Rubió, fou abundantment alimentada pel seu cosí Jeroni Pau¹².

9. «El catálogo de libros impresos de Caresmar», pp. 34-35.

10. «El catálogo...», p. 35.

11. Cf. M. A. ADROHER BEN, «Estudios sobre el manuscrito "Petri Michaelis Carbonelli adversaria 1492" der Archivo Capitular de Gerona», *Anuario del Instituto de Estudios Gerundenses* 11 (1956-1957), pp. 109-162.

12. J. RUBIÓ, «Un bibliòfil català del segle XV: En Pere Miquel Carbonell» a *La cultura catalana del Renaixement a la decadència*, Barcelona 1964, pp. 79-89 (reproducció amb correccions i afegits de l'article publicat a la *Revista de Catalunya* 6 (1926), pp. 136-142, esp. p. 85. De les dos inscripcions la primera correspon al núm. 22258 de H. WALTER, *Proverbia Sententiaeque Latinitatis Medii Aevi. Lateinische Sprichwörter und Sentenzen des Mittelalter in alphabetischer Anordnung*, vol. III, *Carmina Med. Aev. Post-Lat.* II, 3. Göttingen 1965, p. 933 que indica *ista in hoc de iste*, no està recollida entre les inscripcions falses del volum corresponent del *Corpus Inscriptionum Latinarum*; el ms. 123 de la B.U.B. el conté al fol. 11 r. indica *in marmore antiquissimo*. La segona, present al *CIL* VI, 5 núm. 3^h, entre les falses és coneguda des del segle XIII i molt freqüent al XV quan la

L'*Epistola Belzebug* és una mostra de l'humorisme sortit àdhuc d'ambients eclesiàstics del moment¹³. De caire indubtablement humanistic, la forma epistolar vol imitar, amb fortuna ben discutible, els exemples llatins clàssics i fins i tot cicero-nians. Encara que Pere Miquel Carbonell no hagi volgut establir la crítica agradosa però punyent, té molta cura d'evitar les responsabilitats, tot remetent-se a un tractat moralitzant: *Reformatorium vitae morumque honestatis clericorum saluberrimum*.

La resta és una col·lecció de citacions barrejades, com és habitual en ell, amb presència dels clàssics, malgrat que molt possiblement de segona mà¹⁴.

Tanca aquest conjunt un altre dels punts febles de P. M. Carbonell: els poemes dedicats a ell per personatges més o menys il·lustres que repetí infatigablement als seus llibres impresos com als seus manuscrits i fins i tot manuals de notari, l'estudi dels quals tantes novetats ens portaria per més que hagin estat examinats diverses vegades. En el cas que ens ocupa estan recollits un d'Alexandre Geraldí i un altre de Jeroni Pau; són com sempre el seu ex-libris i ens recorden el contingut també miscellani del manuscrit 123 de la Biblioteca Universitària de Barcelona on també hi ha una bona col·lecció per donar

---

recullen les principals col·leccions d'inscripcions, amb el núm. 16879 consta a H. WALTER, *Initia carminum ac versum Medii Aevi Posterioris Latinorum. Alphabetischer Verzeichnis der Versanfänge mittellateinischer Dichtungen*, vol. I, *Carmina Med. Aev. Post. Lat.* 1,1, Göttingen 1969², p. 883.

13. Pensem només com a exemple per a aquest moment en les consideracions que fa F. de B. Moll en la introducció a la seva traducció del *Llibre de les Facècies* de Gianfranco POGGIO BRACCIOLINI, Palma de Mallorca 1978, pp. 9-12 i sobretot pp. 16-17. Pot identificar-se el tractat d'on és extreta l'*Epistola* amb l'esment a U. CHEVALIER, *Repertoire des Sources historiques du Moyen Age*, vol. II, Montbéliard 1903 (reimpr. Nova York 1975), p. 2514 s.u. «*Reformatorium vitae morumq. clericorum*».

14. Les citacions corresponen a PROSP. epigr. 96 99, 1-2 respecte a la edició PLM, LI, París 1846, col. 528 presenta la variant *quo cum* en lloc de *cum quo*; PETRON. 137, 9, versos 1-2 i 9-10 presenta només la variant *temperet* com la major part de testimonis, cf. *Petronio. Satiricon*, ed. M. C. Díaz y Díaz vol. II, Barcelona 1961, p. 151; la atribuïda a Isop és coneguda per diverses fonts, cf. H. WALTER, *Proverbia...* vol. IV, *Carm. Med. Aev.* II, 4, Göttingen 1966, p. 960, núm. 29023 OV, *trist.* 3, 4, 4 i finalment no és de plaure la darrera citació com hem comprovat, però presenta parentiu per la seva estructura amb sentència com les núms. 10805, p. 307 i sobretot 10806, p. 308 de H. WALTER, *Proverbia...*, vol. II, *Carm. Med. Aev.* II, 2, Göttingen 1964 relatives a la enveja.

igualmente en aquest cas un sol exemple¹⁵. La vanitat potser una mica infantívola de P. M. Carbonell, tan ben definida altra vegada per J. Rubió, es troba de nou palesa fins i tot en el seu habitual «telos» en lletres gregues que tanca bona part dels afegits que féu als llibres impresos i manuscrits que amb tant d'afany aplegà¹⁶.

Hem de dir, com ja havíem anunciat, respecte del pas d'aquest manuscrit per les mans de Pere Miquel Carbonell que ens sembla molt poc probable que aquesta biografia fos un encàrrec i menys encara del capítol car el to irònic de l'*Epistola Belzebub* estaria fora de lloc; potser caldria pensar que aquest manuscrit hagués estat un regal del notari barceloní a Bartomeu Oller, com ho féu tantes vegades a personatges i institucions religioses, i, que a la mort del recipiendari, hagués decidit d'afegir la seva biografia un cop passat el llibre a la biblioteca capitular. Això no tindria res d'estrany puix que l'incunable núm. 4 de la Biblioteca Universitària de Barcelona porta clarament una represa d'aquest tipus amb una crítica al seu estat de conservació en aquell cas¹⁷. De tota manera, com hem avançat,

15. A. ms. 123 hi són continguts ambdós exemples: el d'Alexandre Gerardi al fol. 46 r. i el de Jeroni Pau als fols. 46 r. i 68 r. Cf. a més M. DE BOFARRULL, *Opúsculos...*, vol. I, p. 83 on copia els textos de Varia 23, Privilegia templariorum, Jacobi II pars. 2.ª n. 310. fol. 2 v.º dels que precedeixen a la numeració. També estan presents al ms. de l'Arxiu Capitular de Girona fol. 74 v.º, i segurament a d'altres llibres, manuals i mss. de P. M. Carbonell ja que la informació que donem és a tall d'exemple i no pas exhaustiva. Així mateix per continuar amb els exemples l'incunable 86 de la B.U.B. dona l'epigrama de Roma (fol. LXXVIII v.º) com també ho fa l'inc. 77 de la mateixa biblioteca al revers del full de guardes juntament amb la d'Ovidi. El ms. 123 de la B.U.B. dona a més la cita d'Ovidi als fols. 9 v.º i 84 r., juntament amb el que ja hem indicat, i la de Petroni al fol. 46 v.º i 84 r.

16. Sobre la biblioteca de P. M. Carbonell, cf. J. RUBIÓ, *Un bibliòfil...*, nota addicional p. 89 amb tota la bibliografia anterior. Es pot afegir P. BOHIGAS, «Más libros de la biblioteca de Pere Miquel Carbonell», *Anuario de la Biblioteca Central 1961-1963* (Barcelona 1963), pp. 305-306; ID., *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña*, vol. III, Barcelona 1967, pp. 81 i 162; A. M. MUNDÓ, «Un còdex de Pere Miquel Carbonell a Pamplona», *Faventia* I,1 (1979), pp. 119-120; M. MAYER, «Manuscrits de biblioteques renaixentistes...» (en premsa).

17. Molt sovint citat: ja el recollí M. DE BOFARRULL, *Opúsculos...*, vol. I, p. 98; i amb comentari J. RUBIÓ, «Un bibliòfil català...», p. 86. Creiem, però interessant reproduir de nou al menys la seva reprehensió: inc. 4 BUB fol. 251 v.º Verum hoc anno salutis M^o. D^o. XI° volvi et revolvi hunc codicem et ipsum / inveni deturpatum et male tractatum in aliquibus eius

qualsevol hipòtesi és probable i tota afirmació fóra agosarada; el fet evident és que Pere Miquel Carbonell pogué disposar d'aquest còdex hagi estat o no propietat seva, i que decidí de recordar el seu posseïdor tot afegint el seu propi nom per a la posteritat i rememorant la devoció i pietat que els fou comuna —no en manquen testimonis— amb Bartomeu Oller encara que no pogué amagar el seu senit irònic, l'*Epistola*, i les seves afecions més profundes, els epigrames, les sentències i els poemets en el seu propi honor.

El manuscrit de l'Arxiu Capitular que hem examinat breument és de nou un exemple del tractament que féu Pere Miquel Carbonell dels llibres que caigueren per una o altra raó a les seves mans; d'altra banda la biografia de mestre Bartomeu Oller és un model notable i considerablement extens de la seva tècnica biogràfica ben patent en el seu tractat *De viris illustribus Catalanis suae tempestatis*¹⁸ tan valuós per moltes raons. Creiem que amb aquestes consideracions hem pogut aportar una nova dada al coneixement d'aquest interessant personatge que és una via de pas indiscutible per esbrinar el complex món de l'humanisme a Catalunya.

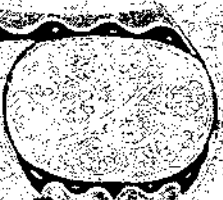
partibus seu foliis. Quis stultus fecerit / nescio. Si tempus deus mihi dederit reparabo postea quamquam nullus huius Coenobii frater repa/rare voluit cum sua desidia».

18. Ha estat editat per M. DE BOFARULL, *Opúsculos...*, vol. II ACA, *CODOIN XVIII*, Barcelona 1865, pp. 237-248. Cf. M. MAYER, «Una biografia...», p. 116 nota 14 per a la bibliografia sobre aquesta obra.

Codep 73.

In hoc libro continetur tractatus de rebus et personis
et de rebus et personis et de rebus et personis

In hoc tempore debet considerare ad quod
veniens propter quod enim veniens iust
solum modo propter deum et ipse facit
mercedem laboris sui in vita eterna.
¶ Et enim propter nihil aliud magis
propter unum propter nihil aliud magis
propter deum omnia nec propter spei
impla aliquid se perueniret qui

habeat ad id ad quod veniens. Veniens enim ad
vultum dei sui servare debeat omni creatura quod
nisi habeat ab ipso. Et ideo debet ei dare totum quod
est et potest et potest. Et si non fecerint sine creatura
pro or potest suo multo magis homo tenetur quod
non est creatura. Sicut et cetera. ¶ Insuper intellectus
debet autem liberis arbitrio nobilitavit mundum
cum gratia sibi. Sicut facit naturam eius. Sump-
sit. iustitia et gratia. Prole infortuna. Prole. Sicut
gratia sine de cetera morte sedem pro de de de
¶ Quia sancti ei infortuna. Carum suam infortuna
ei tradidit. cura eius habet. Sicut mater parvuli
sibi sui et opera infortuna ei. Sicut de de de
¶ Ecce quantum nos tenentur de de de de de de
ceteris et diligere super omnia quod nos. ¶ Pro omni re
amans mundi amantur. ¶

APÈNDIX

De origine vitæ et obitu magistri Bartholomei Oller presbyteri, necnon de facto Joachim et Annae coniugum instaurato

De facto divorum
Joachim
et Annae

Franciscus de
Mayronibus

Bartholomeus Oller presbyter quondam Barcinonensis Ecclesiae canonicus hebdomadarius, ex oppido Villae Francae Penitensis agri Barcinonensis ortus, in Sacra Theologia licenciatus egregius, vita et conversatione conspicuus, mansuetus, humilis, benignus atque praestantissimus, declamatorque sermonum caelaberrimus ac sacrat[is] simae Dei matris Virginis Mariae singulariter devotus, ingenio subtilis, disputator egregius, omnique honore ecclesiastico dignissimus, in quaestionibus et dubiis scripturarum solvendis subtilis et promptus grammaticus et logicus, nostro aevo nulli secundus, philosophus excellentissimus, in divinis Scripturis et saecularibus disciplinis eruditissimus: Quippe qui tam in grammatica logica et philosophia quam in sacris litteris plerosque discipulos erudit. Factum divorum Joachim et Annae coniugum (ut infra habetur) reparavit et scribi fecit in quodam Codice praetitulato seu praenominato Sanctorale formae maioris membranæ scripto, in cuius principio sancti Antonii vita exaratur, recondito in choro Sedis memoratae, quod in his verbis scriptum erat: invenies eam habentem in utero de Spiritu Sancto. Haec autem verba quippiam falso sentientes abarserunt putantes esse similia illis Mathei primo: inventa est habens in utero de Spiritu Sancto. Igitur non bene facere qui abarserunt, quandoquidem ea verba ad Joachim dicta per angelum non sicut ad Virginem Mariam referuntur, sed ad dona; nam ii conjuges annos viginti steriles vixerunt; et dicit doctor ille egregius Franciscus de Mayronibus in sermone de conceptu Virginis: Joachim et Anna erant invalidi et in salutatione angeli facti sunt validi, quia opere Spiritus Santi ipsa Anna sanctissima disposita de Joachim sanctissimo viro suo concepit mirificam prolem scilicet Virginem Mariam. Verba enim illa non modo fuerunt abrasa, sed etiam chartae eiusdem historiae Sanctae Annae falsae. Hic vero devotus Virginis Mariae et Sanctae Annae Bartholomeus Oller hunc defectum et chartarum sassuram (sic) insperato inveniens obstupuit et egre tulit et reverendo antistiti et venerabili capitulo Sedis Barcinonensis e vestigio reseravit. Sed ipsi aliis praepediti negotiis annos sex et amplius haec revidere non curarunt; licet ipse devotus Bartholomeus Oller hoc durante tempore non cessabat neque cessavit ire et redire ad antistitem et capitulum et clamare: reiteretur, obsecro, praefata legenda et in praedicto Sanctorali scribenda ut antiquitus scripta fuerat; et nihilominus dominum Deum Virginem Mariam et Sanctam Annam quodidie orabat ne ab

Capiauli Sedis
convocatio

hac lunatica vita exalasset quousque finem optatum de
praedicta historia vidisset. Et vidit et gavisus est valde.
Nam die mercurii duodecimo Calendas Augustas anno
Christi millesimo quingentesimo septimo, Julio secundo
in cathedra piscatoris sedente et Ferrando secundo, foeli-
citer regnante, convocato capitulo praedicto canonicorum
(ut est de more) in domo eiusdem sita in claustro prae-
dictae Sedis, instante supplicanteque et requirente prae-
fato suavissimo viro domino Bartholomeo Oller ibidem
inter eos de capitulo existente, affuerunt quam plurimi
in sacra theologia magistri, antistite et aliquibus canoni-
cis praedictae Sedis hinc absentibus propter pestem quae
tunc in hac urbe Barcinonensi vigeabat, et ibidem
quaestione proposita an benefactum fuisset abradere ex
legenda praedicta Sanctae Annae illa verba: habentem
in utero de Spiritu Sancto, necne. Et habito inter eos
diverso colloquio omnes fuerunt unanimes, dempto uno
dissentiente nescitur quo iure vel qua ratione, et suffra-
gia sua una cum praefato magistro Bartholomeo Oller
contulerunt atque concluderunt quod rasura praedicta
fuit male facta et quod prius et antiquitus scriptum erat
reintregaretur ac quicquid in contrarium scriptum repe-
riretur in primevum reduceretur statum. Committendo
praefato Bartholomeo Oller praedictam Sanctae Annae
historiam in pergamenis uti prius stabat scribi et in suo
loco praedicti Sanctoralis poni et consui faceret necnon
propter multorum inscitiam sensum praedictorum ver-
borum in margine poneret seu ponendum curaret. De
quaquidem conclusione et suffragiorum datione publicum
confectum fuit instrumentum per praefati capituli no-
tarium die et anno memoratis. Quae omnia praefatus
Bartholomeus Oller ad suum finem optatum perduxit;
et ut melius appareret sensum praedictorum verborum,
quae tunc abrasa fuere et modo reparata et interpretata
atque instaurata, minio in margine exscribi fecit; et
paulo post ab hoc saeculo migravit.

huius fact (sic)

Traduxit et
edidit codices

Vixit LXXX
(sic)

Hic enim vir christianissimus traduxit vernacula lin-
gua opus excelsum et memoratu dignum cuius auctoris
nomen ignoratur praetitulatum: Libre del sacrament
del altar. Aliqua item opera edidit quae ad noticiam
meam hucusque non devenere. Vixit annos nonaginta
et parum plus. Obdormivit in domino apud urbem hanc
Barcinonam, in aedibus suis sitis in vico Sancti Domi-
nici intra moenia vetera, anno Christi millesimo quin-
gentesimo septimo, die vero veneris Nonis Novembris.
Sed postero die festo Sancti Severi Barcinonensis episcopi
maxima cum solemnitate celebrato, eius corpus in mo-
numento confratris Conceptionis Virginis Mariae cons-
tructo ante sacellum seu capellam ipsius Virginis situm
in claustro Sedis Barcinonensis fuit tumulatum, ubi
missam cotidianam pro eius anima perpetuo celebran-
dam instituit. Cuius animam propter eius viri sanctimo-
niam advolasse creditur ad paradisi gaudia. Verum enim

Virginis Mariae
apparitio

Oratio ad
Virginem
Mariam

vero quod ei advenit priusquam mortem obiisset mihi Petro Michaeli Carbonello regio archivario et notario publico Barcinonae hoc in loco scribere libet. Scire omnes velim, qui Virginem sacratissimam Dei matrem in corde et ore semper habent, memoratum eiusdem Virginis virum devotum magistrum Bartholomeum Oller pridie obitus sui gloriossimam ipsam Virginem Mariam vidisse quandoquidem, in lecto recumbens aegrotus et receptis propriis omnibus Ecclesiae sacramentis; appropinquanteque mortis hora, intelligibili voce clamare non cessabat Virginem Mariam dicens inter caetera extendendo manum : O dulcissima Virgo Maria peccatorum advocata protende manum mihi peccatori et non sinas me perire, sed auxiliare. Et haec verba pluries se protulisse asseritur. Tandem sic existens in cubili et vocitans Virginem Mariam, absque cybo et potu, horas quadraginta ad mortem usque, genibus flexis et cancellatis manibus, eam adoravit. Deinde fessus et parum respirans se in pulvinari declinavit; et ibidem iacens ac in agonia permanens rauca voce iterum et iterum Virginem Mariam reclamare satagebat, ad eam manum semper protendens orabatque ut supra. Et hac angustia mortis oppressus iugiter reclamans et videns sacratissimam Virginem Mariam expiravit.

Apud Germaniam in marmore antiquo

Preterit iste dies nescitur origo secundi:
An labor, an requies, sic transit gloria mundi.

Epistola Belzebub ad presbyteros Ecclesiarumque principes et rectores ac de bonis Crucifixi vitam agentes.

Belzebub princeps demoniorum et dux tenebrarum cum satellitibus suis omnesque Tartareae potestates archiepiscopis, episcopis, abbatibus, praepositis, presbyteris caeterisque Ecclesiarum rectoribus suis clarissimis amicis nunc et in evum Tartareas salutes et inviolatae societatis foedera, quae dissolui non possint in aeternum. Magna fiducia nobis est in amicitia vestra, amici charissimi, multum de vobis gratulamur, quia sentitis optime nobiscum et quae nostra sunt diligenter quaeritis et procuratis ubique, tuendo atque fovendo quicquid ad ius nostrum pertinere cognoscitis. Sciatis igitur universitati nostrae vos multum esse acceptos, multaque gratiam actione studia vestra prosequimur : eo quod infinitae multitudines animarum, per ministerium vestrum, vitae exemplum atque negligentiam faciendi in populis opus Dei, a via veritatis abductae et relictuae quotidie nobis captivae adducuntur. Unde et regni nostri

potentia magnifice roboratur. Perseverate ergo, tanquam fideles et intimi amici nostri, in amicitia nostra per opus quod cepistis ac tenetis, quia profecto parati sumus pro his omnibus rependere vobis retributionem condignam et mercedem congruam in inferioribus inferni. Valet et salus nostra sit vobiscum in aeternum.

Praefata enim epistola sumpta fuit ex codice praetitulato Reformatorium vitae morumque honestatis clericorum saluberrimum.

*Epigramma
Romae*

Roma vetus, veteres dum te rexere Quirites,
Nec bonus immunis, nec malus ullus erat,
Defunctis patribus succedit prava iuventus,
Quorum consilio praecipitata ruis.

Prosper

Nunquam bella bonis, nunquam discrimina desunt
Et quo cum certes mens pia semper habet.

Petronius

Quisquis habet nummos, secura navigat aura
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Multa loquor quodvis nummis praesentibus opta
Et veniet. Clausum possidet arca Jovem.

Esopus

Si quis habet quod habere decet,
Sit laetus habendo, alterius non sit
Qui suus esse potest.

Vive tibi et longe nomina magna fuge.

Ovidius, tertio Tristium

Plautus

Hi sunt vulgi mores: nova cupere, presentia odisse,
praeterita celebrare

Alexander Geraldinus Amerinus poeta laureatus

Si quem formosae delectant forte figurae
Has Carbonelli noscat habere manus
Patria Barcino terris et notus Iberis
Archivo regum rege volente praeest.

*Hieronymus Paulus Barcinonensis
in laudem Scriptoris; et loquitur Codex*

Quis me, adeo pulchris emendatumque figuris.
Scripserit ut noscat est opere pretium:
Hunc Carbonellum vocitant, quem regia cura
Archivi voluit sceptris tenere sui.

Τελος